

O spletni izdaji Sinonimnega slovarja slovenskega jezika

1. Vsebina in namen pojasnila o spletni izdaji slovarja

Spletna izdaja ohranja zasnovo in zgradbo *Sinonimnega slovarja slovenskega jezika* (2016). Izvedene spremembe in dopolnitve ne posegajo v zasnovna določila SSSJ, pač pa dopolnjujejo knjižno izdajo z izrabo možnosti, kot jih vključuje spletni prikaz v primerjavi s knjižnim. Tako ostajata tudi za spletno izdajo veljavni besedili *Predgovor* in *Zasnova in zgradba Sinonimnega slovarja slovenskega jezika* (v knjižni izdaji na str. 5–29), kjer so pomenoslovno in slovaropisno definirane posamezne prvine slovarskega prikaza. V spodnjem besedilu so povzemale navedene zgradbene enote slovarja, da je ob njih omogočen prikaz novosti iz spletne izdaje v obsegu, kot ga določa praktična uporaba te izdaje.

2. Organiziranost celotnega slovarskega besedila: dva tipa slovarskih sestavkov, enotni iztočnični del pri vseh sestavkih

Prikaz sinonimnih razmerij v SSSJ organizacijsko vključuje dva tipa slovarskih sestavkov: dominantne slovarske sestavke in kazalčne slovarske sestavke.

Dominantni slovarski sestavki vključujejo zaokroženi celoviti prikaz vseh sinonimnih razmerij, v katerih je udeležena iztočnična leksikalna enota. V dominantnem slovarskem sestavku so tako navedeni s stališča iztočnične besede (dominante) vsi ugotovljeni sinonimi, delni sinonimi, besedne zveze s sinonimi (gl. za ponazorilo sestavek **izvír** -a m) in neobvezno v nekaterih dominantnih sestavkih še vzporedne podpomenke (gl. za ponazorilo sestavek **govoríti** -ím nedov.) ter pri lastnostnih pridevnikih sinonimi za prisojanje lastnosti (gl. za ponazorilo sestavek **prebrísan** -a -o prid.).

Celovitost prikaza sinonimije pri dominantni iztočnici zaokrožuje še razdelek na koncu dominantnega slovarskega sestavka, uveden z GLEJ ŠE SINONIM in GLEJ ŠE. V tem razdelku dominantnega sestavka so kazalčno navedene druge dominante, pri katerih je izhodiščna dominantna nevedena kot sinonim ali kot sestavina večbesednega sinonima. Gl. za ponazorilo pri sestavku **izvír** -a m razdelek GLEJ ŠE SINONIM **vir** (sinonim **vir** je naveden zato, ker je pri dominantni **vir** v pomenu 'kar omogoča, pogojuje nastanek, nastajanje česa' **izvir** eden od sinonimov) in GLEJ ŠE **izvirati** (dominantna **izvirati** je navedena zato, ker je pri dominantni **izvirati** -am nedov. **izvír** prisoten kot sestavina v sinonimu **imeti izviri**).

Drugega tipa so kazalčni slovarski sestavki, ki imajo povezovalno in usmerjevalno vlogo. Iztočnica v teh sestavkih (kazalčna iztočnica, kazalka) kot leksikalna enota ustreza sinonimu ali sestavini večbesednega sinonima v slovarskem sestavku določene dominante in uporabnika slovarja zgolj usmerja na ustrezno mesto v tistem sestavku. Gl. za ponazorilo kazalčni slovarski sestavek pri **vretina** -e ž (usmerjanje, uvedeno z GLEJ SINONIM, k dominantni **izvir**, kjer je **vretina** eden od sinonimov) in kazalčni slovarski sestavek pri **mineralni** -a -o (usmerjanje, uvedeno z GLEJ, k dominantam **izvir** (zaradi večbesednega sinonima **mineralni izviri**), **snov** (zaradi večbesednega sinonima **mineralna snov**) in **voda** (zaradi večbesednega sinonima **mineralna voda**)). Ustrezni dominantni sestavek, na katerega usmerja navedba v kazalčnem sestavku, je dosegljiv s klikom na leksikalno enoto, zapisano za napotilom GLEJ SINONIM ali GLEJ.

Vsi slovarski sestavki, tako dominantni kot kazalčni, vključujejo enako oblikovani iztočnični del. V iztočničnem delu je navedena iztočnična leksikalna enota v osnovni obliki in z izpisanim naglasom. Pri pregibnih besednih vrstah sledi navedba pregibnostnega obrazila, s katerim je nakazan pripadajoči pregibnostni vzorec. Vsaka iztočnica je besednovrstno določena. Besednovrstni oznaki v nekaterih primerih sledi omejitveno pojasnilo, v katerem se navajajo svojske značilnosti iztočnične leksikalne enote v zvezi z njeno udeleženo v sinonimnem razmerju. V nadaljevanju je opisan dominantni slovarski sestavek v razlagalno-sinonimnem delu, ki sledi iztočničnemu delu.

3. Spletni izpis dominantnega slovarskega sestavka

Dominantni slovarski sestavek se v spletni izdaji pojavlja v obliki dveh izpisov: v okrajšanem obsegu znotraj Zadetkov iskanja in v polnem obsegu kot Samostojni izpis sestavka. V nadaljevanju je Samostojni izpis sestavka prikazan najprej, ker je tisti v Zadetkih iskanja njegova okrajšana različica.

Pomenska enota. V skladu z zasnovnim določilom, da SSSJ prikazuje sinonime kot pomensko povezane leksikalne enote, je temeljna zgradbena enota dominantnega slovarskega sestavka pomenska enota. Vključuje celoto slovarskih navedb v zvezi s posameznim pomenom. V spletnem izpisu je razvidna z navedbo slovarske razlage in slovarskega ponazorila, v slovarskih sestavkih iz več pomenskih enot je označena z zaporedno številko. Pomenska enota vključuje poleg pomenske razlage in slovarskega ponazorila sinonimni niz ter razdelek besednih zvez s sinonimi.

Sinonimni niz. Sinonimni niz vključuje sinonime, delne sinonime in protipomenke in ima v spletni izdaji prvi dve skupini razvidno naslovljeni s SINONIMI in DELNI SINONIMI. V teh dveh razdelkih so leksikalne enote razvrščene najprej v dve skupini, v skupino zvrstno-stilno neoznačenih in nato zvrstno-stilno označenih, znotraj te razdelitve pa po abecednem redu.

Sinonimi. Sinonimi so leksikalne enote s skupnim pomenom, ki je razložen v razlagi. Njihova zvrstno-stilna vrednost se določa v razmerju do leksema v dominantni iztočnici in v primeru zvrstno-stilne označenosti se navaja v zvrstno-stilni oznaki, izpisani v obliki okrajšave pred sinonimom. Okrajšava se v obliki tooltipa izpiše v polno poimenovanje. Predvidena sredstva za prikaz pomenske različnosti med sinonimi so: zvrstno-stilne oznake, omejitvena pojasnila in lastna slovarska ponazorila (poleg tistih ob razlagi pomena).

Delni sinonimi. Delni sinonimi se od pomena, navedenega v razlagi, razlikujejo v okviru nekaterih tipskih pomenskih razlik. Pomenska razlika je opisana v dopolnjevalni pomenski razlagi, ki v spletni izdaji uvaja dani delni sinonim. V primeru, da je delnih sinonimov z enako razlikovalno lastnostjo več, kar je razvidno tako, da tvorijo samostojni sinonimni niz z lastno dominantno, je kot njihov zastopnik navedena ta dominantna, ki je klikljiva in ob kliku nanjo je dostopen njen sinonimni niz (gl. za ponazorilo delni sinonim gaj pri gozd). *Sinonimni nizi besednozveznih dominant.* V skladu s konceptualno določitvijo, da se kot sinonimi enakovredno navajajo enobesedne in večbesedne leksikalne enote, spletna izdaja v razdelku BESEDNE ZVEZE S SINONIMI prikazuje sinonimne nize, katerih dominantna je večbesedna leksikalna enota. S tem se premošča ovira, kot jo postavlja načelo obveznih enobesednih iztočnic v slovarju. Sinonimi v tem razdelku imajo po potrebi zvrstno-stilno oznako, sicer pa nimajo razlage in slovarskih ponazoril.

Sinonimija in pomenska vključevalnost. V nekaterih primerih je znotraj pomenske enote naveden razdelek VZPOREDNE PODPOMENKE in pri nekaterih lastnostnih pridevnikih razdelek SINONIMI ZA PRISOJANJE LASTNOSTI. S tema razdelkoma SSSJ širi prikaz leksikalne sinonimije s področja pomenske podobnosti v smeri prikaza razmerja pomenske vključevalnosti kot sinonimiji sorodnega pomenskega razmerja. V knjižni izdaji je terminologija nekoliko različna: pomenska vključevalnost je tam razširjena zamenljivost, vzporedne podpomenke so podpomenke, sinonimi za prisojanje lastnosti pa so povedkovniki.

4. Pojmovnik SSSJ

Samostojni dodatek k SSSJ v primerjavi s knjižno izdajo predstavlja Pojmovnik SSSJ. Ob predpostavki pojmovne povezanosti leksikalnopomensko sicer različnih leksikalnih enot je bila utemeljena zamisel o prikazu sinonimnih nizov v skupinah, pripadajočih posameznim pojmovnim skupinam. Na uvrščenost sinonimnega niza (tako pri dominantni kot pri besednozvezni dominantni) v določeno pojmovno skupino opozarja posebna ikona, ki se izpiše ob slovarski razlagi ali ob besednozvezni dominantni. Ob kliku na znak se izpiše uvrščenost v dano pojmovno skupino. V pojmovne skupine so v tokratni izdaji uvrščeni samostalniški sinonimni nizi.

5. Vizualizacija

Spletna izdaja prinaša vizualizacijo v SSSJ prikazanih medleksemskih razmerij na dveh področjih: 1. vizualizacijo medleksemskih pomenskih razmerij, predstavljenih v dominantnem slovarskem sestavku, in 2. uvrščanje sinonimnih nizov v pojmovne skupine.